

Právní vize komunitní energetiky pro ČR

Tento dokument přináší základní informace o transpozici evropské [směrnice o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů](#) (2018/2001, dále jen "RED II") a [směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou](#) (2019/944, dále jen "IEMD"). Důraz je kladen na ustanovení, která nově upravují **práva a povinnosti energetických společenství** (pojem je používán jako zastřešující pro občanská energetická společenství a společenství pro obnovitelné zdroje).

Transpozice RED II a IEMD do českého právního řádu představuje důležitou příležitost ke zvýšení podílu obnovitelných zdrojů v energetickém mixu, snížení cen energií a energetické závislosti a zároveň zvyšuje akceptaci obnovitelných zdrojů a brání energetické chudobě.

Níže uvedené tabulky poskytují **odpovědi na nejčastější otázky, které vyvstávají v souvislosti s transpozicí komunitní energetiky do českého právního řádu**. První tabulka vymezuje základní definiční znaky energetických společenství s důrazem na rozdíly mezi občanským energetickým společenstvím a společenstvím pro obnovitelné zdroje. **Druhá tabulka** reaguje na **nejčastější organizačně-právní otázky** vztahující se k **fungování energetických společenství** v českém kontextu a navrhuje **konkrétní legislativní řešení**. Třetí tabulka se zabývá vybranými aspekty činností energetických společenství.

Tabulka č. 1 - základní definiční znaky energetických společenství

	Občanské energetické společenství (dále jen "OES"), definice podle IEMD	Společenství pro obnovitelné zdroje (dále jen "SOZE"), definice podle RED II
Výroba	Pouze elektřina, obnovitelné i neobnovitelné zdroje	Obnovitelné zdroje energie (elektřina i teplo)
Členství	Kdokoliv	FO, malé a střední podniky, místní orgány
Účinná kontrola	FO, malé podniky, místní orgány	FO, malé a střední podniky, místní orgány v blízkosti projektů SOZE
Účel	Hlavním účelem není tvorba zisku, ale poskytování environmentálních, sociálních a hospodářských výhod členům/podílníkům energetického společenství nebo místním oblastem, kde se energetické společenství nachází	
Činnosti (demonstrativně)	Výroba, skladování, prodej, sdílení, agregace a poskytování podpůrných energetických služeb, distribuce	

Tabulka č. 2 - návrh legislativního řešení organizačně-právních otázek energetických společenství

<p>Občanské energetické společenství (OES) a společenství pro obnovitelné zdroje (SOZE):</p> <p>Jak tyto právní subjekty definovat v českém právním řádu?</p> <p>(čl. 2. 11 IEMD a čl. 2. 16 RED II)</p>	<p>Doporučujeme přijmout jednu zastřešující definici pro všechna energetická společenství (tj. pro OES a SOZE) v následujícím znění: <i>"Energetické společenství je právnická osoba založená na otevřené a dobrovolné účasti, jejímž hlavním účelem není tvorba zisku, ale poskytování environmentálních, hospodářských nebo společenských přínosů svým podílníkům nebo členům anebo místním oblastem, kde provozuje svou činnost."</i></p> <p>Dílčí aspekty, ve kterých se SOZE odlišuje od obecného energetického společenství (tj. od OES, které je s energetickým společenstvím pojmově shodné), doporučujeme upravit specificky v pododdílu téhož zákona, případně v zákoně o podporovaných zdrojích energie. Specifika SOZE jsou podrobně popsána níže.</p>
<p>Jakou právní formu může mít energetické společenství?</p>	<p>Volba právních forem, které budou moct energetická společenství mít, záleží na českém zákonodárci. Aby byly splněny požadavky evropských směrnic, musí daná právní forma umožňovat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jiný primární účel než tvorbu zisku, 2. Otevřenost a dobrovolnost členství 3. Výkon účinné kontroly malými podniky, fyzickými osobami a územními samosprávnými celky, resp. u SOZE kontrolu členy v blízkosti projektu <p>Tyto podmínky z existujících právních forem nejlépe splňují: spolek, družstvo (vč. bytového a sociálního družstva) a společnost s ručením omezeným. Aby však tyto formy byly pro energetická společenství bez výhrad vhodné, je nutné přijmout v energetickém zákoně několik úprav (viz níže v částech účinná kontrola, kontrola členy v blízkosti projektu a nakládání se ziskem).</p> <p>Alternativně může český zákonodárce napsat energetickým společenstvím na míru novou právní formu s názvem "energetické společenství". Vytvoření nové právní formy by umožnilo přesnější transpozici evropských směrnic, vedlo by k nejsnadnější orientaci dotčených subjektů v právních normách a požadavcích na energetická společenství a mohlo by tak usnadnit vznik energetických společenství.</p>

<p>Kdo může být členem energetického společenství?</p> <p>(čl. 2. 11 IEMD a čl. 2. 16 RED II)</p>	<p>Členem OES může být každá fyzická i právnická osoba.</p> <p>Členem SOZE mohou být pouze fyzické osoby, malé a střední podniky nebo místní orgány, včetně obcí. V českém kontextu doporučujeme upřesnit, že místními orgány jsou všechny územní samosprávné celky (tj. obce a kraje).</p>
<p>Může existovat jednočlenné energetické společenství?</p>	<p>Ne, jedním ze základních definičních znaků každého energetického společenství je pluralita jeho členské základny. Doporučujeme proto v energetickém zákoně uvést, že energetické společenství musí mít nejméně dva členy, nevyžaduje-li zvolená právní forma více členů (např. spolek a družstvo musí být vždy nejméně tříčlenné).</p>
<p>Co je to "účinná kontrola" energetického společenství a kdo ji může vykonávat?</p> <p>(čl. 2 11 IEMD, bod 44 preambule IEMD)</p>	<p>Přestože členem OES může být každý, účinnou kontrolu v něm mohou vykonávat pouze fyzické osoby, malé podniky, obce a kraje. Zároveň platí pravidlo, že pro účinně kontrolující členy nesmí odvětví energetiky představovat primární oblast ekonomické činnosti.</p> <p>Pojem účinné kontroly není v evropském právu konkrétně definován. V preambuli IEMD je pouze uvedeno, že jde o výkon rozhodujícího vlivu v energetickém společenství. V českém kontextu doporučujeme účinnou kontrolu definovat jako "možnost autonomně rozhodovat o otázkách, které mohou mít zvlášť zásadní dopad na další směřování a fungování energetického společenství."</p> <p>Jde například o založení a zrušení energetického společenství nebo o změnu jeho účelu. Tyto otázky jsou podrobněji definovány v zákoně o obchodních korporacích (srov. § 416 a 464 ZOK) pro každou z právních forem, které přicházejí u energetického společenství v úvahu. Pokud bude energetickým společenstvím dána možnost volby mezi několika existujícími právními formami, není nutné v energetickém zákoně uvádět, o které otázky se konkrétně jedná.</p> <p>Účinná kontrola se přitom odvíjí od způsobu vnitřního fungování zvolené právní formy. Například ve spolku vykonává účinnou kontrolu nadpoloviční většina všech členů. U družstva je třeba k účinné kontrole ⅔ všech členů, u s.r.o. členové s alespoň ⅔ hlasovacích práv.</p> <p>Pokud by byl zvolen výše uvedený způsob, bylo by v energetickém zákoně pouze nutné uvést následující podmínku: <i>"aby byla zajištěna účinná kontrola v energetickém společenství, musí fyzické osoby, malé podniky, obce nebo kraje tvořit alespoň:</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> • nadpoloviční většinu členů, pokud je energetické společenství spolkem, • dvoutřetinovou většinu členů, pokud je energetické společenství družstvem • členové s alespoň dvěma třetinami hlasovacích práv, pokud je energetické společenství obchodní společností." <p>Zároveň musí být jako prevence před ovládnutím energetických společenství osobami náležejícími do jednoho koncernu v zákoně uvedeno, že "pokud jsou členové energetického společenství členy stejného koncernu, musí tvořit méně než:</p> <ul style="list-style-type: none"> • polovinu členů spolku, pokud je energetické společenství spolkem, • dvě třetiny členů družstva, pokud je energetické společenství družstvem • u obchodní společnosti, která je energetickým společenstvím, musí členové náležející do jednoho koncernu společně nakládat s méně než $\frac{2}{3}$ hlasovacích práv. <p>V poslední řadě doporučujeme v energetickém zákoně uvést, že v případě změny účelu a realizovaných aktivit energetického společenství ve stanovách je nutný jednomyslný souhlas všech členů, případně společníků energetického společenství. Takové rozhodnutí totiž může v důsledku znamenat ztrátu statusu energetického společenství.</p>
<p>Co to znamená "kontrola členy v blízkosti projektu" a kdo ji může v SOZE vykonávat?</p> <p>(čl. 2 16. a) RED II)</p>	<p>Pro SOZE stanoví evropské právo podmínku kontroly odlišně od obecné "účinné kontroly" popsané výše. Na rozdíl od OES mohou SOZE kontrolovat všichni jeho členové (tj. malé a <u>střední</u> podniky, fyzické osoby, obce a kraje). Kontrolující členové SOZE se však podle evropské právní úpravy musí nacházet "v blízkosti projektů energie z obnovitelných zdrojů vlastněných a vybudovaných tímto právním subjektem."</p> <p>Blízkost projektů není v evropském právu konkrétně definována. Členské státy ji proto musí ve svých právních rádech upřesnit samy s ohledem na místní podmínky. V kontextu České republiky doporučujeme v zákoně uvést, že "za člena v blízkosti projektu je považována:</p> <ul style="list-style-type: none"> • každá fyzická osoba, která: <ul style="list-style-type: none"> • má bydliště v obci, kde je instalována výrobná, případně jiné zařízení nutné k výkonu činnosti společenství pro obnovitelné zdroje, nebo • má bydliště ve vzdálenosti maximálně 50 km od obce, kde se nachází výrobná, případně jiné zařízení, které je součástí

	<p style="text-align: center;"><i>projektů společenství pro obnovitelné zdroje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>každý územní samosprávný celek:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>na jehož katastrálním území se nachází instalována výrobná, případně jiné zařízení nutné k výkonu činnosti společenství pro obnovitelné zdroje</i> • <i>v případě obcí také výrobná, případně jiné zařízení, které je součástí projektu společenství pro obnovitelné zdroje, vzdálené maximálně 50 km od katastrálního území obce</i> • <i>každý malý a střední podnik, který:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>má skutečné sídlo v obci, kde je instalována výrobná, případně jiné zařízení nutné k realizaci projektu společenství pro obnovitelné zdroje, nebo</i> • <i>má skutečné sídlo ve vzdálenosti maximálně 50 km od obce, kde se nachází výrobná, případně jiné zařízení, které je součástí projektu společenství pro obnovitelné zdroje."</i> <p>Blížkost člena a projektu není vhodné definovat na základě technických kritérií (např. požadavek na připojení všech členů ke stejné síti nízkého napětí). Tento požadavek by totiž výrazně omezil možnost účasti osob, které se sice nacházejí ve fyzické blízkosti projektu, avšak jsou připojeny k jiné síti, než která vede z výroby. SOZE je primárně sociální (nikoli technický) koncept a tudíž i kritérium blízkosti by mělo být definováno na základě jednoduchých, běžně srozumitelných podmínek.</p> <p>Způsob kontroly členů v blízkosti projektu by se měl řídit podle stejných principů, jaké jsou uvedeny v obecné úpravě účinné kontroly, tj.:</p> <p><i>"aby byla ve společenství pro obnovitelné zdroje zajištěna</i></p> <p><i>kontrola osobami v blízkosti projektů společenství, musí tyto osoby tvořit alespoň:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>nadpoloviční většinu členů, pokud je energetické společenství spolkem,,</i> • <i>dvoutřetinovou většinu členů, pokud je energetické společenství družstvem,</i> • <i>členové s alespoň dvěma třetinami hlasovacích práv, pokud je energetické společenství obchodní společností."</i>
<p>Může energetické společenství vytvářet zisk?</p> <p>(čl. 2. 11 IEMD a čl. 2. 16</p>	<p>Ano, ale nesmí to být jeho primární účel.</p> <p>Způsob nakládání se ziskem se bude odvíjet od právní formy, kterou si energetické společenství zvolí.</p>

RED II)	<p>V případě spolku musí být zisk z jeho činnosti použit pouze pro spolkovou činnost, včetně správy spolku. V rámci nákladů na správu spolku je možné členům spolku vyplatit mimořádné odměny, nikoli však pravidelný podíl na zisku.</p> <p>V případě obchodní korporace lze definovat v energetickém zákoně podmínku reinvestice zisku do dalšího fungování a rozvoje korporace s tím, že členové si mohou rozdělit nanejvýš 33% zisku. Konkrétní východiska a důvody návrhu jsou tyto:</p> <p>V případě družstva musí členové ve stanovách uvést, že hlavním účelem je vzájemná podpora členů nebo třetích osob (nikoli tvorba zisku, která také může být primárním účelem družstva, viz § 552 odst. 1 ZOK). Nicméně, tato podmínka by sama o sobě nezabránila možnosti, aby si mezi sebe členové družstva rozdělili všechnen zisk (ZOK u družstev založených za účelem vzájemné podpory členů rozdělování zisku nijak neomezuje). V energetickém zákoně proto doporučujeme uvést, že "zisk družstva, které je energetickým společenstvím, musí být primárně investován do dalšího rozvoje družstva a jeho správy, přičemž členové si mohou vyplatit maximálně 33 % z disponibilního zisku."</p> <p>U bytových a sociálních družstev není třeba způsob nakládání se ziskem v energetickém zákoně upravovat. Přímo ze ZOK totiž vyplývá, že si členové těchto podtypů družstva mohou vyplatit maximálně 33 % z disponibilního zisku.</p> <p>V případě společnosti s ručením omezeným musí společníci ve společenské smlouvě uvést, že hlavním účelem není tvorba zisku, ale poskytování environmentálních, sociálních a ekonomických přínosů společníkům, případně místní oblasti, ve kterých bude energetické společenství působit. Stejně jako u družstva by však splnění této podmínky samo o sobě nevedlo ke splnění požadavků evropského práva. V energetickém zákoně proto doporučujeme uvést, že "zisk společnosti s ručením omezeným, která je energetickým společenstvím, musí být primárně investován do dalšího rozvoje společnosti s ručením omezeným a její správy, přičemž společníci si mohou vyplatit maximálně 33 % z disponibilního zisku."</p>
---------	--

Tabulka č. 3. Činnosti energetických společenství

Jak definovat "sdílení elektřiny / energie z OZE" v rámci energetického	Členské státy mají povinnost zajistit sdílení elektřiny, resp. energie z OZE mezi všemi členy energetického společenství. Konkrétně směrnice uvádějí, že musí být zajištěno sdílení energie z výroben
--	---

<p>společenství?</p> <p>(Čl. 16 odst. 2 písm. e) IEMD a čl. 22 odst. 2 písm. b) RED II, bod 46 IEMD)</p>	<p>vlastněných energetickým společenstvím. Z doporučení Evropské komise však vyplývá, že je vhodné, aby členské státy umožnily také sdílení energie z výroben vlastněných jednotlivými členy energetického společenství.</p> <p>S ohledem na výše uvedené doporučujeme sdílení definovat jako <i>"převody elektřiny/energie z OZE vyrobené jednotkami ve vlastnictví buď energetického společenství nebo členů energetického společenství mezi členy a / nebo samotným energetickým společenstvím."</i></p> <p>Zároveň doporučujeme výslovně uvést, že ke sdílení mohou energetické komunity používat veřejnou distribuční síť, jinak by byl smysl a účel sdílení v rámci energetického společenství fakticky znemožněn, respektive výrazně zúžen.</p>
<p>Může energetické společenství provozovat distribuční soustavu?</p> <p>(Čl. 16 odst. 4 IEMD, bod 47 preambule IEMD, čl. 16 odst. 1 IEMD a čl. 22 odst. 4 písm. c) RED II)</p>	<p>Evropské právo dává členským státům na výběr, zda energetickým společenstvím umožní <i>"stát se provozovatelem distribuční soustavy" a "spravovat distribuční soustavu v oblasti jejich působení"</i>. Doporučujeme, aby Česká republika této příležitosti využila jak pro provoz uzavřené, tak i veřejné distribuční soustavy, a to včetně možnosti pronajmout si část veřejné distribuční soustavy (cena za pronájem DS by mohla být stanovena na základě nového energetického zákona v cenovém rozhodnutí ERÚ). V první řadě by díky správě části distribuční soustavy energetickým společenstvím došlo k vytvoření významné pobídky k lokální optimalizaci toků energie (vyrovnání nabídky a poptávky) a obecně k efektivnějšímu využití distribuční soustavy (zvýšení konkurence v oblasti provozování veřejné DS, které je nyní <i>de facto</i> monopolní činností). Zároveň by tato příležitost mohla přispět k mobilizaci soukromého kapitálu k financování investic do distribuční soustavy.</p> <p>V každém případě mají členské státy povinnost zajistit, aby příslušný provozovatel distribuční soustavy s energetickými společenstvími spolupracoval a pomáhal jim v jejich rámci usnadnit přenosy elektřiny (u OES), resp energie z OZE (u SOZE). Tuto povinnost doporučujeme výslovně zakotvit v energetickém zákoně.</p>

<p>Budou energetická společenství ke své činnosti potřebovat licenci?</p> <p>(čl. 22 odst. 4 písm. a) RED II a čl. 16 odst. 1 písm. e) IEMD)</p>	<p>Co se týče SOZE, mají členské státy povinnost odstranit "neodůvodněné regulační a administrativní překážky omezující společenství pro obnovitelné zdroje." Obdobná povinnost ve vztahu k SOZE vyplývá z čl. 16 odst. 1 písm. e) IEMD. Jinými slovy, kontakt energetických společenství se správními orgány by měl být minimalizován pouze na nutné případy, pro které existuje legitimní zájem.</p> <p>Konkrétně navrhuje, aby energetická společenství musela žádat o licenci pouze v případě obchodování s elektřinou/energií s OZE s externími subjekty (tj. nikoliv sdílení v rámci společenství, ani běžné přetoky do distribuční soustavy) a v případě správy veřejné distribuční soustavy. V ostatních případech doporučujeme povolit výkon činnosti (tj. výroba, sdílení, dodávky energie do sítě, ukládání energie, agregace) energetických společenství pouze na základě oznámení Energetickému regulačnímu úřadu, který energetické společenství zapíše do veřejně dostupné databáze. Doporučujeme, aby byl postup registrace podrobně a přehledně upraven.</p>
---	--

V Praze dne 28. 7. 2021

Mgr. Eliška Beranová

Frank Bold Society, z.s.